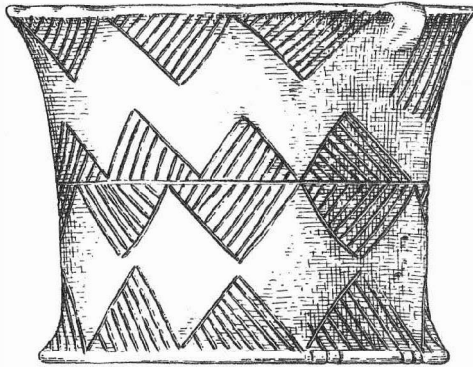

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1982

BRNO 1984

šířku 0,6 m. Na jihu se ve vzdálenosti 0,4 m od objektu č. L nachází velký plochý kámen délky 0,8 m a šířky 0,7 m/. Ve střední části k východu leží destrukce žlutých jílu /do 20 cm/ o rozměrech 2,5 x 1,0 m a překrývá původní úroveň vnitřku stavby. V severní části objektu č. CXI je také patrné, že se starší zdivo odchyluje více k východu a pod zášupy pokračuje stejným směrem.

Východní základy /CXII/ nejsou totožné se staršími, začínají na jihu ve vzdálenosti 0,4 m od základu č. L, mají délku 8 m a šířku 0,5 m. Také zde ve středu se rozprostřela obdobná destrukce /k východu/ jako u objektu č. CXI.

Severně od objektů č. CXI a CXII je situace dosud nepřehledná. Pod zášupy vzniklými při hloubení sklepa objektu č. IIIC jsme odkryli jámu/CXXI/ s výplní totožnou s materiálem II. horizontu. Dosud je odkrytá jen část a dosažená hloubka má úroveň 6,13 m, tedy cca 1,8 m pod úrovní zdiva. Odpadová jáma je situována již mimo obvod nejmladší fáze, zášupy podbíhají výplň městského příkopu.

Ze sond pod II. horizontem vyplývá, že před vybudováním objektů č. L, CXI a CXII, které můžeme předběžně označit jako pozůstatek tavírny zlata, byl celý prostor nejprve vyrovnán. Také byl narušen starší val /objekt X/ na západě a do něho vestavěny objekty tavírny č. XXV, CIX a CX. Vnitřní povrch valu jsme zčásti odkryli při vypracování odpadové jámy /CXXI/, vlastní sídlištní plocha bude pod úrovní 7,0 m pod zášupy před II. horizontem /dochovaný vrchol valu 9,00 m/.

V prohlubni /CXV/ a na zbytcích "podlahy" tavírny ležely větší kusy oxidačně pálené keramiky. Horní část dvouché lahvice /amfory/ a malého džbánku zdobí kromě vývalku též červeně malovaná linka. Patří sem též zlomky rendlíku s hnědou vnitřní polevou. Jedinou nádobou, kterou lze rekonstruovat celou, je hrnec z červené otíravé hmoty s břidlicovým ostřivem a známkou odřezávání na dně. Nízký /12 mm/, srpovitě zatažený okraj přechází prožlabením hrdla v pravidelně vejčité tvar s dekorem hustě kladených rýh /V - 171 mm, d_o - 125 mm, max. d. - 145 mm/.

Svažitý terén v předpolí tavírny přinesl početný a rozmanitý soubor zlomů hrnčířského zboží. Značnou část tvoří opět světlá hrnčina s vývalky, rýhami či jednoduchými vlnkami a vzácněji červeně malovaná keramika. Mezi okraji hrnců, pohárů, džbánů nebo dvojúčých krajáčů převažují ovalené tvary či jednoduchá okruží. Četné jsou i zlomky poklic. Nápadněji vystupuje šedá keramika z písčitohlinité a tuhé hmoty. Vedle poměrně vzácných prostých trojbrých okruží a límců se mezi okraji objevily i tvary s náznakem břítů a dekorem několikanásobných i jednoduchých vlnovek, rýh a vpichů či límcovité typy s pásy radélek a jemným rýžkováním. Nejvýrazněji však demonstruje příslušnost k tavírně zlata jedna celá a množství fragmentů mělkých kruhovitých misek na slévání zlata a zlomky výdutí nádob ke stejnému účelu. Keramika datuje tavírnu zlata do první poloviny 14. století.

Rýmařov - hrádek /Bez. Bruntál/. Im Jahre 1982 wurde der obere Teil der Grundmauer einer Goldschmelze im Ausmasse von 9 x 9,0 m /II. Horizont/abgedeckt. Den südlichen Teil bildete der Herdraum mit einem Luftzufuhrskanal /Länge 1,7 m/. Die Keramik datiert die Goldschmelze in die erste Hälfte des 14. Jahrhunderts.

SYSTEMATICKÝ VÝZKUM DÓMSKÉHO NÁVRŠÍ V OLOMOUCI - 7. ETAPA

/okr. Olomouc/

Vít Dohnal, Krajské vlastivědné muzeum Olomouc

V létě 1982 pokračoval výzkum v prostoru západně a severozápadně od svatováclavské katedrály. Kromě sondy 1/82, jejímž účelem bylo zjistit, zda kamenná zeď, objevená v r. 1981 jhozápadně od kostela, pokračuje dále severovýchodním směrem /výsledek byl negativní/, byly založeny další tři zjišťovací sondy na ploše nynější zahrady před budovami Palackého university /někdejší česný dvůr kapitulního děkanství/. Sondy v zahradě potvrdily, že i v těchto místech bylo několiknásobné osídlení pravěké /lengyel, kultura nálevkovitých pohárů, kultura kanelovaná, věteřov a halštatská fáze kultury lužických popelnicových polí/. Pravěké nálezy se objevují jednak v menších kulturních jamách, zahloubených do spraše, jednak v hnědošedé hlinité kulturní vrstvě. Rozhraní mezi pravěkou kulturní vrstvou a intaktním podloží se pohybuje v hloubce okolo 250 - 300 cm pod dnešní úrovní.

Pokud jde o slovanskou vrstvu, je možno v ní rozlišit dva horizonty. Spodní s téměř černou ulehlou hlínou, v níž se hojně vyskytuje keramika se silnou příměsí jemně rozemleté tuhy, a horní horizont s hlínou poněkud dřolivější a světlejší, který je tu a tam od nižší vrstvy oddělen skvrnami žluté spraše, dosvědčující, že povrch staršího sídliště byl částečně planýrován. Spodní horizont je pozůstatkem poveľkomoravského sídliště, které se však neomezovalo pouze na dómské návrší, ale sahalo i na celou plochu pozdějšího Předhradí, kde ji zvláště dobře máme doloženu v okolí kostela sv. Petra, prvního biskupského kostela v Olomouci¹. Na dómském návrší jsme pozorovali dva časově různé horizonty už v r. 1975 při výzkumu gotického rajského dvora na severní straně katedrály. I tam na černé kompaktní hlíně s keramikou 10. století ležely útržky jílovito-sprašové vrstvičky, které spolu s vrstvou spálené hlíny oddělovaly horní horizont s nápad-

ně řídkým výskytem střepů. Tehdy bylo možno tuto nadložní hlínu určit jako navážku, datovanou denárem Spytihněva II. /1055-1061/, který ležel na její bázi². Potud se situace na rajském dvoře podobá situaci v prostoru zkoumané zahrady. Rozdíl je v tom, že do navážky se pohřbívalo, kdežto dále k západu, v místech nynější zahrady byl zřejmě sídlištní areál, repressetovaný kulturní vrstvou. Nad ní se v sondách objevovalo v šude rozházené kamení, někde ve větším, jinde v menším množství a ještě výš pak už byl horizont s keramikou 12-13. století. Nejhořejší vrstva, sahající po starou kamennou dlažbu v hloubce 50-60 cm pod dnešní úrovní, je už těžko datovatelná.

Kromě sond v zahradě jsme značnou pozornost věnovali plošnému odkryvu /140 m²/ na rozhraní mezi nynější zahradou a zadlážděným prostranstvím před domem. Jihovýchodně od brány do zahrady jsme odkryli další část zděného kamenného objektu, který sledujeme od r. 1980-1981³. Už dříve se ukázalo, že půjde o poměrně tenkou zeď /tloušťka okolo 140 cm/, na níž jsou napojeny věžice lichoběžníkového půdorysu s vyklenutou zadní stranou. První takovou věžici se podařilo zjistit v r. 1981, další je patrně překryta jižní, dnes už neexistující částí gótické kaple sv. Anny a v r. 1982 jsme odkryli též takovou věžici /delší osa 700, kratší 400 cm/. Za současného stavu výzkumu se dá očekávat, že půjde asi o větší stavbu fortifikačního účelu s poměrně tenkou hradební zdí a s hustě vedle sebe umístěnými flankovacími věžemi. Typologicky se stavba dá rámcově datovat od poloviny 12. do konce 13. století, nejpravděpodobněji snad na počátek 13. století⁴. Horní hranice trvání stavby je určena stavbou kaple sv. Anny, jejíž jižní část, jak bylo uvedeno, zaniklou stavbu překrývá. Datování kaple sv. Anny do druhé poloviny 13. století⁵ bude třeba ještě dále sledovat. Ojedinelé keramické nálezy, pocházející z výplní dutin, vzniklých po vytěžení kamenného zdiva /do těchto druhotných zásypů se dostalo také velké množství lidských kostí/, jsou ve srovnání s kaplí sv. Anny poměrně mladé a neurčují tedy zánik stavby s věžicemi, ale pouze dobu rozebírání zdiva, zbylého v zemi po zrušené stavbě. Stratigraficky datovat stavbu s věžicemi se zatím nedaří, protože zatím se nepodařilo zjistit příslušnou úroveň povrchu. Z rozsahu stavby i z její důkladnosti je zřejmé, že z hlediska hradní zástavby šlo o významný objekt. Předběžně je možno nadhodit otázku, zda stavba nebude nějakým způsobem souviset s opevněním, které nechal vybudovat markrabě Vladislav Jindřich, a které je známo z listin 13. století jako Nový Hrádek, ale jehož lokalizace zatím není ustálena⁶.

Těsně u věžice byl odkryt hrob dospělého muže mezi 40 - 50 lety⁷, který byl sice bez milodarů, ale podle situace nepochybně pozdějšího původu než věžice. Další čtyři značně poškozené hroby /z toho tři dětské/ se našly poněkud dál k západu. Ani zde není možné bližší datování.

V prostoru zahrady jsme jednou sondou zachytili konec zatím nedatovatelné kamenné zdi. Z drobných nálezu je třeba se zmínit alespoň o neúplném litém bronzovém třmenu ze sondy 3/82, který podle místa nálezu patří k obsahu spodního slovanského horizontu, odpovídajícího povelkomoravskému sídlišti.

Poznámky:

- 1 V. Dohnal, Zjišťovací sondáž na Křížkovského ulici v Olomouci, PV 1977, Brno 1980, 91 a d.; Kalis - zová D., Zjišťovací sondáž na Křížkovského ulici č. 14 v Olomouci, PV 1982, v tisku.
- 2 V. Dohnal, Mladohradištní pohřebiště na Olomoucku, AR 33 1981, 264.
- 3 Týž, Systematický výzkum dómského návrší v Olomouci - 6. etapa, PV 1981, 54-56.
- 4 Týž, op.c.
- 5 V. Richter, Raněstředověká Olomouc, Praha-Brno 1959, 62.
- 6 Týž, op. c. 87-89 umísťuje Nový Hrádek do areálu někdejšího knížecího hradu, tedy na dómské návrší, kdežto V. Nešpor, Kde byl v Olomouci Nový Hrádek, Střední Morava 2 1968, 77-81 a po něm J. Bistřický, Dva příspěvky k dějinám Olomouce ve 13. století, Sborník památkové péče v severomoravském kraji 4, Ostřava 1979, 109 uvažují o prostoru na nároží nynější ulice 1. máje a Wurmovy, tedy na severním okraji někdejšího Předhradí.
- 7 Podle určení M. Stloukala.

Systematische Grabung der Domanhöhe in Olomouc - 7. Etappe /Bez. Olomouc/. Im Jahre 1982 setzte die Grabung im Raume der Olmützer Teilfürstenhauptburg einerseits durch eine Sonda-ge im heutigen Garten NW vom Dom, andererseits auf der beplasterten Fläche vor dem W Portal der Kathedrale fort. Im Garten beginnen sich in der slawischen Schicht zwei zeitliche Horizonte abzuheben, durch zwei Kulturschichten repräsentiert. Der untere nachgrossmährische Horizont, mit dem die slawische Besiedlung hier beginnt und der obere Horizont, der vermutlich der Přemysliden Burg entsprechen wird. Südlich des Gar-tens, im benachbarten beplasterten Raume vor dem Portal der Kirche, gelang es einen weiteren Flankierturm abzudecken /die ersten zwei wurden im Jahre 1981 festgestellt, siehe PV 1981/, der zu einem grösseren stei-nernen Objekt eines Fortifikationszweckes vorgotischen Alters gehört.

PŘEHLED VÝZKUMU 1982

Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor: akademik Josef Poulík
Redaktoři: Dr. A. Medunová, Dr. J. Meduna, Dr. J. Říhovský
Překlady: Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby: A. Krechlerová /pokud není na tabulce uveden jiný autor/
Na titulním listě: hmoždíř jevišovické kultury ze Svitávky /okr. Blansko/
Tisk: Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov,
provoz 34 - Kyjov
Evidenční číslo: ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis: 400 kusů - neprodejné